

מראי מקומות- זכחים ט'

תלוי במציאות דפטר רחם, אלא בקדושת בכור. וכ' להוכיח מזה כשי' הרמב"ם (תמורה ג', ב') דתמורת בכור ניתן לכהנים, ודלא כשי' תוס' לקמן (עה: ד"ה בכור), דכ' דתמורת בכור אינו לכהנים, דרק פטר רחם לכהנים.

(ו) ואימא שחטי' לשם תמורה ליהוי תמורה- והק' בחי' הגרי"ז, וכי קדושת תמורה היא קדושה מיוחדת, ומאי שייך לומר דתחול על הפסח קדושת תמורה. ותי' דאפשר לומר דמיירי בתמורה של מעשר, וכמו שמבואר במשנה למלך, דהביא ראי' מכאן דגם בתמורת מעשר עובר בלא ימכר ולא יגאל, ואע"פ שקדושת מעשר עצמו אינו חל משום דכתי' עשירי יהי' קודש, אבל קדושת תמורת מעשר שפיר חייל.

(ז) ליהוי תמורה, למאי הלכתא למלקא עליה- ע' בשיעורי הגרי"ד דהק' דבשלמא לשי' הראשונים דס"ל דאין לוקה בתמורת ציבור ושותפין, דלא חל התמורה, אלמא דס"ל דהמלקות אינו משום המעשה תמורה, אלא משום שמיחל חלות תמורה, וכיון ששם לא מיחל חלות תמורה, אינה לוקה. וא"כ לדבריהם י"ל דכיון דכאן לוקה בעד החלות תמורה, אע"פ שלא הי' שום החלפה, דעיקר המלקות הוא משום שמיחל קדושת תמורה. אבל שי' הרמב"ם הוא דלוקה גם בתמורת קרבן ציבור ושותפין, אלמא דס"ל להרמב"ם דהמלקות אינו משום שמיחל חלות תמורה, אלא משום דעשה מעשה החלפה. וא"כ, הרי כאן לא החליף כלום, וא"כ למה ילקה.

(ח) למאי הלכתא, להטעינו לחם- הק' תוס' (סוף ד"ה ושלמים), לימא דנפק"מ לענין דצריך לאוכלו ביום ולילה, כמו תודה. וכ' דמוכח מזה דמותר פסח גם בלא ד"ה נאכל ליום ולילה, דהיינו שלמי פסח (לפי שי' התוס'). וחקר הגרי"ז, האם נאכלים ליום ולילה משום שבאים מחמת פסח, ונשאר עליהם דין פסח, ופסח אינו נאכל אלא ליום ולילה. או דלמא, דין בפנ"ע הוא, דשלמי פסח נאכלים רק ליום

(א) אטו חטאת ואשם מי לא מיתאכלי- הק' הקרן אורה, היכי ס"ד דליהוי חטאת ואשם, היכן מצינו חטאת בכדי בלא כפרה, דאפי' מקדיש לכתחלה לשם חטאת, אם אינו מחויב לאו כלום היא. ואי במחויב חטאת קמיירי, וס"ד דליהוי חטאת ויצא בו, זה ג"כ ק', דהא כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין. ותי' דמצינו חטאת כע"ז, וכגון מי ששחט חטאת לשם חולין, דקיי"ל דכשר אבל אינו מרצה לשם החטא. אולם כ' דעדיין יש להק', דהא פסח זכר וחטאת נקבה, וכן אשם בן שתי שנים ופסח בן שנה. ותי' דצ"ל דס"ד דגזה"כ הוא גבי פסח, דכל דשחיט לי' להיות חטאת יהי' לו דין חטאת, וכן לאשם.

(ב) למאי הילכתא- הק' בשיעורי הגרי"ד, דלכאנ' נפק"מ פשוטה היא איזה שם קרבן הוא, דהיינו איזה מחשבת לשמה בעי, ומה נחשב מחשבה שלא לשמה, והניח בקו'.

(ג) ולמלקא עלי' בלא יגאל- כ' הרמב"ם (בכורות ו', ה') דאסור למכור מעשר בהמה, והמוכר מעשר בהמה לא עשה כלום, ולא קנה לוקח, ולפיכך אינו לוקה. וכ' המשנה למלך לעי' בסוגיין ובתוס' כאן, דמבואר דס"ל דלוקה ממש, ואיך ס"ל להרמב"ם דאין לוקין. ואי' בשיעורי הגרי"ד דצ"ל דהרמב"ם גרס כמו גירסת השטמ"ק, דלמיקם עלי' בלא יגאל, ובאמת אינו לוקה.

(ד) ולמלקא עלי' בלא יגאל- הק' תוס', איך לקי אחר שחיטה, הא קיי"ל בבכורות דהאיסור למכור אינו אלא מדרבנן. ותי' הגרי"ז (על הרמב"ם, עמ' נה-): ע"פ מש"כ שם להוכיח בדעת הרמב"ם דרק בבעל מום אמרי' דלאחר שחיטה האיסור מדרבנן, משום דע"י שחיטת בעל מום נפק המעשר לחולין, אבל במעשר שהוא תם ונקרב על גבי המזבח, לית בי' חילוק בין קודם שחיטה ובין לאחר שחיטה, וממילא מיושב קו' תוס', דכאן מיירי בתם.

(ה) אינ' דליתבי' לכהנים- ע' בחי' הגרי"ז דהוכיח מכאן דדין נתינת בכור לכהנים אינו

(א) ושחט אותה לחטאת, לשם אותה חטאת-
ולכאור' הי' שייך לפרש דהתורה גילה דזה
נחשב שינוי קודש, כיון דהוי לשם חטאת
אחרת. אבל הגר"ד הביא מהקדש אורה
דאי"ז פסול שינוי קודש, אלא דין מיוחד
בקרבת חטאת, דצריך להיות לשם חטאו, וזהו
הטעם גם בחטאת לשם חולין דלא עלו
לבעלים לשם חובה, משום דלא הי' לשם
אותה חטא [ואף דגם פסול לגמרי, לכאור' היינו משום דחשב
לשם חטא אחרת, ואף דאי"ז פסול שינוי קודש, אבל כיון דצריך
לחשוב לשם אותה חטא, והוא חשב לחטא אחר, זהו גרע מלשם
חולין].

(ב) בעי רבא, חטאת חלב ששחטה על מי
שמחוייב חטאת על טומאת מקדש וקדשיו-
והגמ' לא פשט הבעיא. וע' בנתיבות הקודש
דהעיר דהרמב"ם פסק דפסולה, ולא כ'
דפסולה מספק, ולכאור' יש נפק"מ לענין אם
צריך להביא קרבן אחר, ולמה כ' הרמב"ם
בסתם דפסולה. והביא מהגר"ז דתי' דכיון
דפסק הרמב"ם דהשוחט חטאת לשם עולת
חבירו, אף דאי"ז פסול משום שינוי בעלים,
מ"מ אינו עולה לשם חובה. וא"כ, הכא מ"מ,
אם לא אמרי' דנחשב חטאת קבועה לענין
דאינו נחשב שינוי בעלים, הא עכ"פ אינו
עולה לשם בעלים, וא"כ ודאי צריך להביא
עוד קרבן, וא"כ אין שום נפק"מ בין אם פסול
בתורת ודאי או בתורת ספק. אלא דהק'
הנתיבות הקודש שם מבנו דיש עוד נפק"מ,
דמי שאוכל פסולי המוקדשין לוקה, ומי
שאוכל ספק פסולי המוקדשין אינו לוקה,
והניח בקו'.

(ג) בעי רבא, חטאת חלב ששחטה על מי
שמחוייב חטאת על טומאת מקדש וקדשיו-
ע' בשפת אמת שכ' להסתפק בשאלת הגמ',
האם השאלה רק בשוחט בשביל עני שחייב
חטאת על טומאת מקדש וקדשיו, משום
שאינו חייב חטאת קבוע כמותו, או דלמא
שאלת הגמ' אפי' בעשיר, דאע"ג דעשיר
מחוייב כפרה כמותו, מ"מ שמא יעני ויכול
להיות פטור בעוף. אלא דהק' דאם שאלת
הגמ' בעשיר, א"כ י"ל דבאמת אין השאלה
בעני כלל, וודאי עני אינו חשיב מחוייב
בכפרה כמותו, וצ"ע.

ולילה, וכמו שלמי נזיר דאין נאכלים אלא
ליום ולילה. והמשיך דאין להוכיח מהא דאין
איסור לאוכלו לאחר חצות, וכמו פסח,
אלמא דדין בפנ"ע הוא, דהא אמר הגר"ח
דמה דקרבן פסח אינו נאכל אחר חצות, אי"ז
דין בקרבן עצמו, דמצד הקרבן זמנו באמת
ליום ולילה, אלא דין הוא בקיום מצות
אכילת קרבן פסח, וכמו דאינו נאכל אלא
בלילה ואינו נאכל אלא צלי, דודאי אין אלו
דינים בהקרבן אלא דין במצות אכילת קרבן
פסח, וא"כ ה"ה לגבי חצות. והוסיף דלפי זה
לא יהי' הקרבן פסח נחשב נותר עד עמוד
השחר, וכן לא יהי' נחשב מחשבה לאוכלו
שלא בזמנו אם חושב לאוכלו לאחר חצות,
דאי"ז שלא בזמנו כלפי הקרבן.

(ט) אבל בזבחים אינו כן... זריקה אחת לכולן-
העיר השטמ"ק (אות ג'), הא אין זריקה א'
לכולן, שהרי יש שניתנין במתנת ד', ויש
שניתנין במתנה א'. אלא הביאור בזה הוא
דהא קי"ל דכל שניתנין במתנת ד', אם ניתנין
במתנה א' כיפר. אבל הק' תוס' במנחות (ב':
ד"ה זריקה) דמהו להיפוך, אם זרק ניתנין בד'
מתנות לשם ניתנין במתנה א', דלכאור' מעשיו
מוכיחין כנגד מחשבתו, דהא זרק ד' מתנות.
ותי' דבמחשבה ראשונה עדיין לא ניכר
ממעשיו, ואף דבשני' כבר ניכר מעשיו, הא
מחשבה שני' אינה פוסלת, דמתנה א' כיפר.

(י) הני עולות נינהו- הק' בשיעורי הגר"ד, הא
שי' רש"י לעיל הי' דמחוייב בעשה נמי מקרי
מחוייב כפרה כמותו, ורק כשהפריש עולה
מנתיק העשה לקרבן עולה ולכן אנו מחוייב
כפרה כמותו, משא"כ הכא, אע"ג דהוי
כעולות, אבל ודאי אינן מכפרין על עשה
מקיבצא כעולה, אלא מקופיא כחטאת, וא"כ
הוי מחוייב כפרה כמותו מחמת העשה. ותי'
דמיירי דג"כ הפריש עולה, ובא הגמ' לחדש
דחטאת זו, כיון דאינה על חטא, לא מיקרי
מחוייב כפרה כמותו. עוד תי' דהא דקתני דחי
דומיא דנחשון דמת, דאינו מחוייב כפרה אחר
חוץ מחוייב חטאת נחשון [דהיינו, ביסוד, אפי' אם אין
שייך במציאות, כיון דהכל מחוייבין בעשה], וקמ"ל דחוייב
זה אינו מקרי מחוייב כפרה כמותו.

(יד) ר' יוחנן אמר פסולה, מחשבין מעבודה לעבודה- ע' בקהלות יעקב (ח') שהביא מש"כ הרמב"ם (פסוהמ"ק ט"ו, י') דמי ששחטה לשמה וחישב בשעת השחיטה לזרוק דמה שלא לשמה, הר"ז פסולה, לפי שמחשבין מעבודה לעבודה, וזאת המחשבה שחישב בשעת שחיטה כאילו חשבה בשעת זריקה, ולפיכך פסולה. וכ' הקה"י דמבואר מדברי הרמב"ם דמחשבה על הזריקה בשעת שחיטה הוי כאילו חשבו בשעת הזריקה עצמה, ולא כמחשבה פסולה דשעת שחיטה. אולם הביא דמתוס' בפסחים (סא. ד"ה שחטו) מבואר דלא ס"ל כן, שהרי כ' דדוקא שחטו למולין ע"מ שיתכפרו בו ערלים פוסל ר"ח, אבל בזרקו לשם ערלים אפי' ר"ח מודה דכשר, דאין אין מחשבת אוכלין בזריקה וכו', הרי מבואר דבשחטו ע"מ שיתכפרו בו ערלים, זהו מחשבת אוכלין בשחיטה, ומשו"ה פסול, דאילו ה' חשיב מחשבה בזריקה לא ה' פסול. אלא דהק' מהמשך הגמ' על מש"כ בדעת הרמב"ם, דהא מדמה הגמ' מח' זו דשוחט חולין כדי לזרוק דמה לע"ז, דר' יוחנן ס"ל דהבהמה אסורה, ור"ל ס"ל דהבהמה מותרת, ופשטות הגמ' הוא דאפי' אם לא זרק דמה (וכ"כ רש"י בפירוש), וכן מבואר מתוס', דכ' דאפי' ר"ל מודה דחייב מיתה משום ששחטה לשם זריקת ע"ז, ולכאור' זהו דלא כדברי הרמב"ם. וכ' לחדש דהגדר לפי הרמב"ם הוא דכיון דחושב בשעת השחיטה לזרוק דמה שלא לשמה, הו"ל כאילו זרק הדם שלא לשמה כששחט, דזהו הביאור של מחשבין מעבודה לעבודה לדעת הרמב"ם, דיכולין לומר דהוי כאילו עשה העבודה אחרת שלא לשמה עכשיו בשעת עבודה הראשונה. והנפק"מ בזה הוא לענין שוחט ע"מ לזרוק שלא לאוכליו בקרבן פסח, דאם הוי פסול בהשחיטה ממש, וכמש"כ תוס', א"כ אף שחשב על הזריקה, מ"מ הוי פסול בהשחיטה והוי פסול. משא"כ לדעת הרמב"ם, דהוי כאילו זרק עכשיו שלא לשמה, א"כ אי"ז נחשב מחשבת פסול בהשחיטה כלל, אלא מחשבת פסול בהזריקה, ומחשבת שלא לאוכלין אינו יכול לפסול הזריקה.